

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНИХ ЗВО

FEATURES OF VOCATIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN AGRARIAN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

У статті проаналізовано особливості іноземної професійно зорієнтованої підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі. Наголошено, що навчання іноземної мови в непрофільному вищому закладі освіти має будуватися на основі якісного освітнього контенту відповідно до конкретних професійно значущих завдань на основі навчального матеріалу, що відображає сучасні професійні проблеми та способи їх практичного вирішення. Зазначено, що особливу увагу у процесі професійно зорієнтованого навчання іноземної мови у вищих закладах освіти немовного профілю варто приділяти застосуванню міжпредметних зв'язків між циклами загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін.

Підкреслюється, що під час реалізації міжпредметних зв'язків як принципу навчання збагачується зміст кожного з видів діяльності студентів, посилюються комунікативні зв'язки в процесі застосування знань із різних дисциплін. Наголошується, що впровадження міжпредметних зв'язків сприяє активізації пізнавальної діяльності майбутніх аграріїв; формуванню системного знання, здатності вирішувати комплексні проблеми, які виникають на стику різних галузей.

Виокремлено основні інтерактивні методи навчання, які необхідно впроваджувати, щоб досягти ефективних результатів під час професійно зорієнтованого навчання іноземної мови. Розглянуто можливості та практичне значення використання таких інтерактивних методів навчання як кейс-стаді та ділові ігри.

У результаті дослідження встановлено, що застосування кейс-методу в процесі вивчення іноземної мови сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку соціально значущих і професійно важливих особистісних якостей майбутніх аграріїв. При аналізі конкретних ситуацій у студентів розвиваються навички групової, командної роботи, що розширює можливості для вирішення типових проблем. З'ясовано, що використання ділових ігор у процесі вивчення іноземної мови сприяє розвитку в майбутніх аграріїв навичок критичного мислення, комунікативних навичок, навичок вирішення проблем, обробці різних варіантів поведінки в проблемних ситуаціях.

Ключові слова: іноземна мова, професійно зорієнтоване навчання, іноземна підго-

товка, міжпредметні зв'язки, майбутні аграрії, інтерактивні методи навчання.

The article deals with the analysis of the peculiarities of professionally oriented foreign language learning by future specialists in the agricultural sector. It is emphasized that teaching a foreign language in a non-specialized higher education institution should be built on the basis of quality educational content in accordance with specific professionally important tasks on the basis of educational material, reflecting modern professional problems and ways of their practical solution. It is noted that special attention should be paid to the implementation of interdisciplinary links between the cycles of general and specialized disciplines in the process of professionally oriented foreign language learning in higher education institutions of the non-linguistic profile.

It is emphasized that the implementation of interdisciplinary links as a principle of study enriches the content of each of the student's activities, and enhances the communication relations in the process of applying knowledge from different disciplines. It is emphasized that the implementation of interdisciplinary links will enhance the cognitive activity of future agrarians; the formation of system knowledge, the ability to solve complex problems that arise at the intersection of different areas.

The main interactive teaching methods that should be implemented in order to achieve effective results in professionally oriented foreign language learning are highlighted. The possibilities and practical importance of using such interactive learning methods as case study and business games are analyzed as well.

It was found out that the use of case-method in the process of learning a foreign language contributes to the activation of students' cognitive activity, the development of socially significant and professionally important personal qualities of future agrarians. When analyzing specific situations, students develop the skills of group, teamwork, which expands the ability to solve typical problems. It was found that the use of business games in the process of learning a foreign language contributes to the development of future agrarians' critical thinking skills, communication skills, problem-solving skills, processing different behaviors in problem situations.

Key words: foreign language, vocational training, foreign language training, interdisciplinary links, future agrarians, interactive teaching methods.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-3.23>

Фоменко Т.М.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Сумського національного аграрного
університету

Постановка проблеми в загальному вигляді. Нині професійно зорієнтоване навчання іноземної мови стало пріоритетним напрямом у модернізації вищої аграрної освіти. Підготовка висококваліфікованих конкурентоздатних майбутніх фахівців аграрної галузі не можлива без володіння випускниками вищих закладів освіти іноземною мовою. У сучасному економічному й соціокультурному контексті розвитку суспіль-

ства володіння іноземною мовою розглядається як необхідна умова становлення професійної особистості майбутнього фахівця, що є потенційним учасником міжкультурного професійного спілкування.

Потреба суспільства у спеціалістах сільського господарства, які володіють іноземною мовою у професійній діяльності, є значною й зумовлює необхідність пошуку шляхів вирішення проблеми

оптимізації та інтенсифікації навчання іноземних мов, удосконалення рівня іноземної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Певні аспекти іноземної підготовки майбутніх фахівців-аграріїв розкрито у наукових розвідках А. Кузнєцова (вдосконалення професійної іноземної підготовки), І. Ляшенко (формування готовності до реалізації міжнародних фахових програм), Ю. Ніколаєнко (підготовка студентів аграрних спеціальностей до професійного спілкування в іноземному середовищі). Проблему інноваційного навчання іноземної мови студентів різного профілю у своїх наукових працях розглядали багато вчених, зокрема Г. Китайгородська, І. Костікова, Є. Полат, Ю. Пассов, О. Тарнопольський.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз стану розробки різних аспектів визначеної проблеми засвідчив недостатнє дослідження питань, пов'язаних із впровадженням інноваційних підходів до іноземної професійно зорієнтованої підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі.

Мета статті – проаналізувати особливості іноземної професійно зорієнтованої підготовки майбутніх фахівців-аграріїв.

Виклад основного матеріалу. Характерною особливістю навчання іноземної мови у вищих закладах освіти (далі – ЗВО) немовного профілю є його професійна зорієнтованість. Вона ґрунтується на врахуванні потреб студентів в опануванні іноземної мови, зумовлених характерними особливостями майбутньої спеціальності. Іноземна мова є засобом отримання спеціалізованої інформації з фахових дисциплін, оскільки знання мови забезпечує можливість знайомства з досягненнями у професійній сфері за кордоном, сприяючи більш глибокому формуванню знань професійної спрямованості майбутнього фахівця.

Власний практичний досвід роботи на кафедрі іноземних мов, а також досвід багатьох викладачів немовного ЗВО свідчить, що зацікавленість студентів у розвитку мовних знань і вмінь значно зростає, коли студенти бачать взаємозв'язок між тим, що вони вивчають на заняттях із профільних предметів, і тим, що вони дізнаються на заняттях з іноземної мови.

Для ефективного професійно зорієнтованого навчання іноземної мови найбільш доцільним є здійснення міжпредметних зв'язків між циклами загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін. Особливого значення набувають міжпредметні зв'язки в системі професійної освіти, де навчальний і пізнавальний процеси повинні будуватися в органічному зв'язку з гуманітарними (зокрема іноземною мовою) та фаховими дисциплінами.

Сутність міжпредметних зв'язків полягає в тому, що вони дають можливість синтезувати, систематизувати та узагальнювати розрізнені

знання, отримані з різних навчальних дисциплін, а також набути нових знань на основі цих зв'язків. Реалізація міжпредметних зв'язків спрямовується на виявлення спільності знань з іншими дисциплінами, інтеграцію та наступність знань і вмінь із різних дисциплін і їх подальше використання у процесі професійної підготовки, розвиток гармонійної особистості майбутнього аграрія.

Під час реалізації міжпредметних зв'язків як принципу навчання збагачується зміст кожного з видів діяльності студента, посилюються комунікативні зв'язки в процесі застосування знань із різних дисциплін. Міжпредметні зв'язки передбачають активізацію пізнавальної діяльності майбутніх фахівців. У процесі пізнання міжпредметні зв'язки стають основним фактором розвитку системного мислення студентів. Навчання із застосуванням міжпредметних зв'язків сприяє формуванню в студентів «глобалізації та нестандартності мислення, формуванню системного знання, здатності вирішувати комплексні проблеми, які виникають на перетині різних галузей; бачити взаємозв'язок фундаментальних досліджень; вміти оцінювати ефективність нововведення, організувати реалізацію його на практиці» [1].

Перед викладачем іноземної мови постає завдання навчити майбутнього фахівця на основі міжпредметних зв'язків використовувати іноземну мову як засіб систематичного розширення своїх професійних знань, а також як засіб, який допомагає формувати професійні вміння та навички. Доцільно використовувати на занятті з іноземної мови матеріали, які знайомлять студентів із базовими поняттями спеціальності; створювати на занятті ситуації, в яких студенти могли б використовувати отримані теоретичні знання зі спеціальності для вирішення практичних завдань професійного характеру.

Так, навчання іноземної мови в непрофільному ЗВО має будуватися на основі якісного освітнього контенту відповідно до конкретних професійно значущих завдань на основі матеріалу, який відображає сучасні професійні проблеми та способи їх практичного вирішення, а також ситуації можливої комунікативної взаємодії з іноземними партнерами. Змістово навчальний матеріал дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» має відповідати інтересам і професійним потребам майбутніх аграріїв.

Професійно зорієнтоване навчання – це професійна спрямованість не лише змісту навчального матеріалу, але й діяльності, яка складається з прийомів та операцій, що формують професійні навички. Навчальні матеріали повинні забезпечувати залучення студентів до активної пізнавальної діяльності, мають викликати в них прагнення й бажання здійснювати цю діяльність. Дослідниця Т. Шамова виокремлює три групи чинників, які ство-

рюють основу для активізації пізнавальної діяльності студентів: навчальний зміст; методи й прийоми навчання; форми організації навчання [5, с. 74].

Вивчення іноземної мови в аграрних ЗВО має спрямовуватися на формування в майбутніх аграріїв професійно значущих якостей, які сприяють здійсненню ефективної комунікації, формуванню вмінь взаємодії в процесі здійснення професійних завдань. Результативність та ефективність вирішення професійних завдань залежать не лише від індивідуальних якостей і вмінь фахівця, але й від його готовності до взаємодії, вміння включатися у спільну діяльність на рівні партнерства, співробітництва, співтворчості.

Розвиток майбутнього фахівця як особистості «залежить від характеру взаємодії з іншими людьми, яка забезпечує його активність і контроль над власною поведінкою, що узгоджується зі соціальними нормами, ролями, соціальними установками партнерів по взаємодії» [3, с. 284]. Оскільки сільськогосподарська праця має колективний характер, а її продуктивність залежить від скоординованості зусиль багатьох фахівців, то актуалізується проблема налагодження взаємодії та співробітництва аграріїв у професійній діяльності. Перед викладачами аграрних ЗВО постає завдання з підготовки майбутніх фахівців до професійного спілкування; організації, здійснення й налагодження продуктивної та скоординованої колективної діяльності, тобто до взаємодії у професійній діяльності.

Ефективність професійно зорієнтованого навчання іноземної мови залежить від прийомів, методів, форм навчальної роботи, які обирає викладач. Щодо ефективних організаційних форм навчання, що сприяють взаємодії майбутніх аграріїв у процесі вивчення іноземної мови, автор дослідження вважає за необхідне використовувати інтерактивні методи.

Підґрунтям інтерактивних методів є взаємодія, співробітництво, спільний пошук. Завдяки таким методам відбувається ефективне засвоєння навчальної інформації в співпраці з іншими студентами, оскільки ці методи належать до колективних форм навчання. Засвоєння інформації буде більш ефективним, якщо воно здійснюється у співробітництві, коли кожен студент стає активним учасником освітнього процесу. Як зазначають дослідники [2], занурення студентів в атмосферу співробітництва сприяє вирішенню проблемних ситуацій і формуванню соціально значущих і професійно важливих особистісних якостей майбутнього фахівця.

Навчання у співробітництві, робота в команді, колективні способи навчальної роботи забезпечують вимушену пізнавальну активність і високий рівень комунікації студентів. Саме ця стратегія сприяє формуванню в майбутніх фахівців комунікативного досвіду, досвіду співпраці, узгодження інтересів і позицій, спільного прийняття рішень.

Такий досвід буде особливо користуватися попитом у майбутній діяльності аграріїв.

Інтерактивні методи навчання – це форми навчання, спрямовані на розвиток у студентів самостійного мислення й здатності вирішувати нестандартні професійні завдання. Мета такого навчання – розвивати мислення студентів, залучати їх до вирішення проблем, розширювати й поглиблювати знання та розвивати практичні навички і вміння мислити, міркувати, осмислювати свої дії. Інтерактивні форми проведення занять припускають навчання у співпраці. Всі учасники освітнього процесу (викладач і студенти) взаємодіють один із одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації.

В основу методу *case-study* (методу конкретних ситуацій) покладено опис конкретної професійної діяльності або емоційно-поведінкових аспектів взаємодії людей, тобто моделюється професійний процес у реальних умовах відповідно до змісту навчання. При аналізі конкретних ситуацій у студентів розвиваються навички групової, командної роботи, що розширює можливості для вирішення типових проблем. При вивченні конкретних ситуацій студент повинен зрозуміти ситуацію, оцінити обстановку, визначити, чи є в ній проблема і в чому її суть; визначити свою роль у вирішенні проблеми і виробити доцільну лінію поведінки. Під час використання методу *case-study* у студентів формуються специфічні навички роботи з інформацією: пошук необхідних знань за допомогою самостійної переробки вихідної інформації, її аналізу, синтезу; формулювання проблеми та її окремих складників [4].

Слід зазначити, що особливістю кейсів є можливість оптимально поєднувати теорію й практику, що досить важливо при підготовці майбутнього фахівця аграрної галузі. Кейс-метод характеризується колективною пізнавальною діяльністю, яка передбачає різноманітні прийоми: «мозковий штурм», обмін думками, обговорення, взаємодію, яка зумовлює активну міжособистісну комунікацію. Використання кейс-методу в процесі вивчення іноземної мови сприяє активізації пізнавальної діяльності майбутніх аграріїв, розвитку соціально значущих і професійно важливих особистісних якостей.

До групових видів роботи на занятті з іноземної мови можна також віднести такі комунікативні вправи професійного спрямування як *ділові ігри*. Особливість ділових ігор полягає в тому, що в процесі таких ігор майбутні аграрії розширюють свій словниковий запас професійної термінології, знайомляться з формами формальних і неформальних стосунків; засвоюють основи вербальної й невербальної комунікації, норми та правила міжкультурної поведінки; вчать засвоювати стандарти ділового спілкування в різноманітних ситуаціях.

Використання ділових ігор сприяє розвитку навичок критичного мислення, комунікативних навичок, навичок вирішення проблем, обробці різних варіантів поведінки в проблемних ситуаціях. На практичних заняттях з іноземної мови проводяться ділові ігри в парах, у малих групах. Потім результати роботи аналізуються всією групою студентів.

Автор наведе приклад ділових ігор:

Ситуація 1. Уявіть, що ви – директор агропідприємства і плануєте сівозміну угідь. Обговоріть це питання з головним агрономом.

Ситуація 2. Ви – головний агроном. Вам потрібно закупити мінеральні добрива. Ви телефонуйте до іноземних постачальників, визначаєте вартість і терміни доставки.

Перераховані вище інтерактивні методи допомагають студентам не лише засвоювати певний навчальний матеріал і долати мовний бар'єр, але й розвивають такі особистісні якості та компетенції майбутніх фахівців аграрної галузі як вміння працювати в колективі, розподіляти обов'язки між учасниками команди, брати на себе відповідальність за підсумковий результат діяльності, формулювати, пояснювати та відстоювати власний погляд, що є необхідним для їхньої подальшої професійної діяльності.

Висновки. Впровадження міжпредметних зв'язків, використання таких інтерактивних методів як кейс-стаді та ділові ігри дозволяють підвищити ефективність професійно зорієнтованого навчання іноземної мови в аграрних закладах вищої освіти; оптимізувати освітній процес і створювати ефективні умови для іншомовної підготовки майбутніх аграріїв.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Буланова-Топоркова М.В., Духовнева А.В., Столяренко Л.Д. Педагогика и психология высшей школы : учеб. пособ. 2-е изд, доп. и перераб. Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. 544 с.
2. Качалова Т.Г. Использование интерактивных технологий обучения при формировании социальной компетентности студентов. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук.* 2015. № 2 (73). Ч. II. С. 101–104.
3. Современный словарь по педагогике / сост. Е.С. Рапацевич. Минск : Современное слово, 2001. 928 с.
4. Сурмін Ю.П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України.* 2015. № 2. С. 19–28.
5. Шамова Т.И. Активизация учения школьников. Москва : Педагогика, 1982. 209 с.